זיל האידנא ותא למחר בליליא שדר קצייה להוא דידיה למחר אתא לקמיה א״ל זיל קוץ א״ל הא מר נמי אית ליה א״ל זיל חזי אי קוץ דידי קוץ דידך אי לא קוץ דידי לא תקוץ את מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר ניחא להו לבני רה״ר דיתבי בטוליה כיון דחזא דקא מעכבי שדר קצייה ולימא ליה זיל קוץ דידך והדר אקוץ דידי משום דריש לקיש [א] דאמר [1] התקוששו וקושו קשוט עצמך ואח״כ קשוט אחרים: אבל אם רצה כונס לתוך שלו ומוציא: איבעיא להו כנס ולא הוציא מהו שיחזור ויוציא ר׳ יוחנן אמר [א] כנס מוציא וריש לקיש אמר כנס אינו מוציא א״ל רבי יעקב לר׳ ירמיה בר תחליפא אסברה לך להוציא כ״ע לא פליגי דמוציא כי פליגי להחזיר כתלים למקומן ואיפכא איתמר ר׳ יוחנן אמר אינו מחזיר וריש לקיש אמר מחזיר ר׳ יוחנן אמר [ב] אינו מחזיר משום דרב יהודה [ב] דאמר רב יהודה [ג] מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו וריש לקיש אמר מחזיר הני מילי היכא דליכא רווחא הכא הא איכא רווחא: לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות הרי היא בחזקתה: אמר רב הונא [ד] נפלה חוזר ובונה אותה מיתיבי [ה] אין מסיידין ואין מכיירין ואין מפייחין בזמן הזה [ו] לקח חצר מסוידת מכוירת מפויחת הרי זו בחזקתה נפלה אינו חוזר ובונה אותה איסורא שאני ת״ר [ג] לא יסוד אדם את ביתו בסיד ואם עירב בו חול או תבן מותר ר״י אומר עירב בו חול הרי זה טרכסיד ואסור תבן מותר ת״ר [ד] כשחרב הבית בשניה רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין נטפל להן ר׳ יהושע אמר להן בני מפני מה אי אתם אוכלין בשר ואין אתם שותין יין אמרו לו נאכל בשר שממנו מקריבין על גבי מזבח ועכשיו בטל נשתה יין שמנסכין על גבי המזבח ועכשיו בטל אמר להם א״כ לחם לא נאכל שכבר בטלו מנחות אפשר בפירות פירות לא נאכל שכבר בטלו בכורים אפשר בפירות אחרים מים לא נשתה שכבר בטל ניסוך המים שתקו אמר להן בני בואו ואומר לכם שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר שכבר נגזרה גזרה ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר [ה] שאין גוזרין גזירה על הצבור אא״כ רוב צבור יכולין לעמוד בה דכתיב [2] במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו אלא כך אמרו חכמים [ו][ז] סד אדם את ביתו בסיד ומשייר בו דבר מועט וכמה אמר רב יוסף [ח] אמה על אמה אמר רב חסדא [ט] כנגד הפתח [י] עושה אדם כל צרכי סעודה ומשייר דבר מועט מאי היא אמר רב פפא כסא דהרסנא [כ] עושה אשה כל תכשיטיה ומשיירת דבר מועט מאי היא אמר רב בת צדעא שנאמר [3] אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי וגו׳ מאי על ראש שמחתי אמר רב יצחק [ל] זה אפר מקלה שבראש חתנים א״ל רב פפא לאביי [ז] היכא מנח לה [מ] במקום תפילין [ח] שנאמר [4] לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר [ט][נ] וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה שנאמר [5] שמחו את ירושלים וגו׳ תניא אמר ר׳ ישמעאל בן אלישע מיום שחרב בית המקדש דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין אלא [ס] אין גוזרין גזרה על הצבור אא״כ רוב צבור יכולין לעמוד בה ומיום שפשטה מלכות הרשעה שגוזרת עלינו גזירות רעות וקשות ומבטלת ממנו תורה ומצות ואין מנחת אותנו ליכנס לשבוע הבן ואמרי לה לישוע הבן דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא אשה ולהוליד בנים ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו אלא [ע] הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין:

הדרן עלך חזקת הבתים

זיל האידנא. שהיה רוצה לקשט עצמו תחלה כדלקמן: **אי קוץ דידי.** אם שלי קלוץ כבר: **כיון דחזא דמעכבי.** הבין שבשביל כבודו שותקין על שלו: **ולימא ליה זיל קוץ כו׳.** ולאמאי א״ל זיל האידנא כו׳: **התקוששו.** הסר קש מבין עיניך תחלה כמו לקושש קש (שמות ה). כלומר קשוט עצמך: **איבעיא להו כנס.** לתוך שלו ולא הוציא עכשיו זיזין מהו שיחזור ויוציא לאחר זמן מי אמרינן דויתרה לבני רה״ר ואבד כחו או לא: (א) **וריש לקיש אמר כנס אינו מוציא.** קס״ד לא יוציא עוד זיזין דאבד כחו: **ואיפכא איתמר.** דמוקמינן לרבי יוחנן כר״י דהלכתא כוותיה וקי״ל כרב יהודה בהך: **מצר.** שבין שתי שדות שהחזיקו בו והכא נמי הרי החזיקו בהך כניסה: **היכא רווחא.** כשיחזיר כתלים למקומן אכתי איכא כל רוחב רה״ר וסתם רה״ר מרווח הוא: ה״ג **אמר רב הונא נפלה כו׳** אי נמי **ואם נפלה.** ולא גרס שאם נפלה: **חוזר ובונה אותה.** להוציא זיזין כבתחלה: **אין מסיידין.** בית משום אבל בית המקדש: **ואין מכיירין.** צורות של בסיד. וי״מ דהיינו נמי סיוד אלא שהכיור לבן יותר: **מפייחין.** צורות של מיני צבעונים: **נפלה אינו חוזר כו׳.** אלמא כל בנין שאינו רשאי לעשות בתחלה אם היה לו ונפל אינו חוזר ובונה. וגבי הוצאת זיזין לרה״ר נמי כיון דאי אפשר להוציא בתחלה אם נפל אינו חוזר ומוציא: **איסורא שאני.** מהיזיקא: **חול או תבן.** מכהה לבנונו: **טרכסיד.** בנין חזק וטוב ואף על פי שמשחיר קצת אסור: **אפשר בפירות.** ויפה אמרת ונפרוש גם מן הלחם: **בפירות אחרים.** שאין מביאים ביכורים אלא מז׳ המינין: **שכבר נגזרה גזירה.** חורבן ונתחייבנו להתאבל דכתיב שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה (ישעיה סו): **במארה אתם נארים.** קבלתם עליכם בגזירת ארור להביא המעשר אל בית האוצר כדכתיב במלאכי (ג) הביאו את כל המעשר וגו׳ ואעפ״כ ואותי אתם קובעים אתם גוזלים את המעשר ואת התרומה כדכתיב התם ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה: **הגוי כולו.** כלומר וכל הקהל כולו קיבלו את הגזירה ומסתמא אם לא היו כולן יכולין לעמוד בה לא היו מסכימין ורובן ככולן. אלמא לא חשיבא גזירה אא״כ רובן יכולין לעמוד בה: **אלא כך אמרו חכמים כו׳.** מסקנא דמילתיה דרבי יהושע היא: **כסא דהרסנא.** קערה של מאכל דגים מטוגנין בשמן בסולת: **בת צדעא.** טנפ״ל שרגילות לסוד שם ולהסיר [כ] שערן: **שנאמר אם אשכחך וגו׳.** אכולהו קאי: **אפר מקלה.** אפר הכירה השרופה באש קרוי כן. ומשום דאיכא אפר פרה נמי הוצרך לפרש כן: **פאר תחת אפר.** מכלל שהיו רגילין ליתן אפר במקום פאר דהיינו תפילין כדכתיב פארך חבוש עליך (יחזקאל כד): **לשבוע הבן.** מילה שהיא לסוף ז׳: **ונמלא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו.** בענין טוב ולא ע״י עובדי כוכבים ומלות לא יבטלו עוד: **אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין.** במה שלוקחין נשים שאינם סבורים שיש איסור בדבר: **ואל יהיו מזידין.** דמשום דלא יוכלו לעמוד בה יבטלוה ונמצאו מזידין הלכך לא גזרינן:

הדרן עלך חזקת הבתים

נפלה אינו חוזר ובונה אותה. השתא ס״ד דבית שבנה בזמן שבהמ״ק קיים ונפלה חוזר ובונה וכשלקח חצר המסוידת הרי זו בחזקתה דכל זמן שהיא קיימת יש לנו לתלות שבהיתר עשה בזמן שבהמ״ק קיים אבל כשנפלה תלינן שבאיסור נעשית לאחר חורבן [א] ומש״ה פריך ארב הונא אמאי חוזר ובונה אותה כיון דנפלה אית לן למיתלי שבאיסור הוציא ומשני איסורא שאני דאפי׳ ודאי נבנה בהיתר כי נפלה אסור לבנותה ולסייד [ב]: **מים לא נשתה [וכו׳] שתקו.** וא״ת אמאי לא אהדרו דאפשר במי בורות דפסולין לניסוך כדמשמע בסוכה (דף מח.) ואומר ר״י דדבר דהוי ממין שעושין בו ניסוך חשיב כמו דבר עצמו דאי לאו הכי תקשה דישתו יין מבושל דפסול לנסכים ואין להקשות דאפשר במי תותים ויין תפוחים שלא היו יכולין לסבול (ב) שלא לשתות בלא מים: **דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא נשים.** תימה הכתיב פרו ורבו ושמא על אותן שכבר קיימו פריה ורביה קאמר והיינו זרעו של אברהם כלה שלא יוליד אלא בן ובת: **מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין.** בדבר שאין ידוע אם יקבלו כשנמחה בהן אם לאו צריך למחות כדמוכח בפ׳ במה [בהמה] (שבת דף נה. ושם ד״ה ואע״ג) דאמרה מדת הדין (ג) אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי ונענשו אבל בדבר שאנו יודעים בבירור שלא יקבלו אמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו׳ [ו] [ג]:

הדרן עלך חזקת בתים

עין משפט נר מצוה

רצג א ב ג מיי׳ פ״ה מהל׳ נזקי ממון הל׳ כד סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ תיז סעיף ב:
רצד ד מיי׳ שם הל׳ כה טוש״ע שם סעיף ג:
רצה ה ו ז ח ט מיי׳ פ״ה מהל׳ תענית הל׳ יב סמג עשין מד״ס ג טוש״ע או״ח סי׳ תקס סעיף א:
רצו י כ ל מ מיי׳ שם הל׳ יג טוש״ע שם סעיף ב [וכרב אלפס תענית דף קטנו:]
רצז נ טוש״ע או״ח סי׳ תקנד סעיף כה:
רצח ס מיי׳ פ״ב מהל׳ ממרים הלכה ה סמג עשין קיא:

מוסף רש״י

מיצר שהחזיקו בו רבים. לעשותו להן דרך, אסור לקלקלו. ואע״פ שהוא של יחיד (לעיל כו:). שהשווהו ומקומו לדרך והבעלים ידעו ושתקו, דודאי לרבים מחל (לקמן ק.). לא יסוד אדם את ביתו בסיד. לאחר חורבן, משום אבילות של ירושלים (שבת פ:). חול או תבן. שלא יהא לבן כל כך לכוח (שם). טרכסיד. סיד חזק ולבן יותר מדאי ואם לא עירב בו (שם). פאר תחת אפר. ש״מ במקום תפילין דכתיב בהו (יחזקאל כד) פארך חבוש עליך אמרינן אלו תפילין, ומתרגמינן נמי טוטפתך טוטפתא דרישך, והיכא מניחין תפילין במקום שמוחו של תינוק רופס (תענית טז.). הנח להם לישראל. בדבר שהרגילו בו ולא יחזרו בהם, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. לעבור כשידעו ולא יניחו בכך (ביצה ל.).
הדרן עלך חזקת הבתים

רבינו גרשום

כיון דחזי דמעכבי. להאי אמר ש״מ דלא ניחא להו ומשום יקרא דידי שתקו: איבעיא להו כנס לתוך שלו ולא הוציא. זיזין באותה פעם באותה כניסה מהו שיחזור ויוציא לאחר זמן. מי אמרי׳ כיון דלא הוציא בתחלה בההיא כניסה ויתרה לבני רה״ר אי לא: ר׳ יוחנן אמר. לרשותו מוציא בה זיזין כל זמן שירצה. וריש לקיש אמר כנס ולא הוציא לאלתר אינו מוציא שוב: להחזיר כתלים למקומן. כמו שהיה: אבל רה״ר מצר שהחזיקו בו [רבים]. שכבר דשין באותה כניסה: ה״מ. דאסור לקלקלו היכא דליכא רווחא טפי ברה״ר: אין מכיירין. שאין עושין ציור מן הסיד עצמו כמו שעושין בנאין: אין מפייחין. שאין מלבין הבית לאחר שמצויר בזמן הזה מפני איבול בהמ״ק: אין חוזר ובונה אותה. באותו סיד וכיור: איסורא שאני. שאסרו חכמים מפני איבול: אבל אם (כן) עירב בו חול. שלא יהא לבן כל כך: הרי זה טרכסיד. השביחו מפני שאע״פ ששחור כמעט נעשה חזק ונדבק ביותר: אפשר בפירות אחרים. שלא היו מביאין בכורים אלא משבעת המינין: שתקו. שא״א לחיות בלא מים: במארה אתם נארים. כשאתם גוזרים מארה גזרה ואותי אתם קובעין בהם בהסכמתכם. אי איכא הגוי כולו שיכולין לעמוד בה אין. מקוימת הגזירה ואי לא לא: בת צדעא. א) שלא תזבין צדעא בשרק שלא תיתפור ממנה שיער: כנגד הפתח. כדי שתהא נראה: לשבוע הבן. שעושין לסוף שבעה: שיהיו שוגגין. שיבטלו אותו דין בשוגג ואל יהיו מזידין שאם נגזור גזירה יהיו מבטלין אותה במזיד שלא יהיו יכולין לעמוד בה שלא לישא אשה: הדרן עלך חזקת הבתים

א) אולי צ״ל שלא תעביר לדעא בשרק כדי שתיפול ממנה שער.

מסורת הש״ס

א) סנהדרין יח. יט. ב״מ קז:, ב) ב״ק כח. לעיל יב. לקמן ק., ג) שבת פ: [תוספתא סוטה פט״ו], ד) [תוספתא שם], ה) ע״ז נו. הוריות ג: [ב״ק עט:], ו) [תוספתא פ״ב], ז) [תענית טז.], ח) [תיבת שנאמר ליתא בכרב אלפס], ט) [שם בתוספתא תענית לג:], י) [שבת קמח: ביצה ל.], כ) בע״י: כדי להסיר, ל) [וע״ע תוס׳ ע״ז ד. ד״ה שהיה בידם].

תורה אור השלם

1 הִתְקוֹשְׁשׁוּ וָקוֹשּׁוּ הַגּוֹי לֹא נִכְסָף: צפניה ב א
2 בַּמְּאֵרָה אַתֶּם נֵאָרִים וְאֹתִי אַתֶּם קֹבְעִים הַגּוֹי כֻּלּוֹ: מלאכי ג ט
3 אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלִָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלִַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: תהלים קלז ה-ו
4 לָשׂוּם לַאֲבֵלֵי צִיּוֹן לָתֵת לָהֶם פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן תַּחַת אֵבֶל מַעֲטֵה תְהִלָּה תַּחַת רוּחַ כֵּהָה וְקֹרָא לָהֶם אֵילֵי הַצֶּדֶק מַטַּע יְיָ לְהִתְפָּאֵר: ישעיהו סא ג
5 שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלִַם וְגִילוּ בָהּ כָּל אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ: ישעיהו סו י

הגהות הב״ח

(א) רשב״ם ד״ה וריש לקיש אמר כנס אינו מוציא. נ״ב [חסר ההתחלה ונשאר זה הלשון] ומאן דקא מיבעי ליה נמי לא קא מיבעי ליה אלא בלהחזיר כו׳ והכי קא מיבעי ליה אם דאם רצה כונס לתוך שלו ומוציא ומשכחת כולה לבני רה״ר ושוב אינו יכול להחזיר כתלים למקומן אלא מוציא זיזים בלבד או דלמא ס״ק כונס לתוך שלו ומוציא והתם הוא כיון דכבר הוציא זיזין אינו מחזיר כתלים למקומן דכבר מחל לבני רה״ר אבל אם לא הוציא הזיזין עדיין אלא כנס בלבד מחזיר כתלים למקומן ומאי דקאמר מהו שיחזור ויוציא ר״ל מי נימא דמוציא זיזין וא״כ שוב לא יחזיר הכתלים למקומן או דלמא אינו מוציא לפי שמחזיר הכתלים למקומן ואם לא הוציא שוב אין יכול להחזיר ובזה לא נצטרך לפרש דמאי דקאמר ואיפכא איתמר משום דר׳ יוחנן מוקמינן כרב יהודה כמו שפירש רשב״ם: (ב) תוס׳ ד״ה מים לא וכו׳ שלא היו יכולין לסבול בלא שתיית מים הס״ד: (ג) ד״ה מוטב וכו׳ דאמרה מדת הדין רבש״ע אם לפניך:

לעזי רש״י

טנפ״ל [טינפל״א]. צדעה, צדעות.

מוסף תוספות

א. אלמא נהי דתלינן בהתירא לגבי גופיה אבל נסתרה לחזור ולבנותה לא תלינן להתירא. ריטב״א. ב. וטעמא דמילתא [דאזלינן גבי ממונא לקולא] דכיון דכי נפלה הרי זו בחזקתה קיימא דהעמד נמי בחזקתה כיון שהעמד דבר על חזקתו. יד רמה. ג. כדאמרינן בהמביא כדי יין (ביצה ל.) ובפ׳ שואל (שבת קמח:) תוס׳ שבת נה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

המוכר את הבית ◦[א] לא מכר יציע ואע"פ שהיא פתוחה לתוכו [ב] ולא את החדר שלפנים הימנו [ג] ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים ר' יהודה אומר אם יש לו צורת פתח אע"פ שאינו גבוה י' טפחים אינו מכור: **גמ'** מאי יציע הכא תרגימו אפתא רב יוסף אמר [ד] בדקא חלילה למאן דאמר אפתא לא מזדבנא כ"ש בדקא חלילה לא מזדבנא למ"ד בדקא חלילה אבל אפתא מזדבנא תאני רב יוסף שלש שמות יש לו יציע צלע תא יציע דכתיב [1] היציע התחתונה חמש באמה רחבה צלע דכתיב [2] והצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים פעמים תא דכתיב [3] והתא קנה אחד אורך וקנה אחד רחב ובין התאים חמש אמות ואי בעית אימא מהכא (א) כותל ההיכל שש והתא שש כותל התא חמש אמר מר זוטרא [ה] והוא דהוי ארבע אמות אמר ליה רבינא למר זוטרא לדידך דאמרת עד דהוי ארבע אמות אלא מעתה גבי בור (ו) דתנן לא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא ה"נ אי הוו ארבע אמות אין אי לא לא הכי השתא התם הא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד הכא אידי ואידי חדא תשמישתא היא אי הוי ד' אמות חשיב ואי לא לא חשיב: ולא את החדר שלפנים הימנו: השתא יציע לא מיזדבן חדר מיבעיא לא

רשב"ם

המוכר את הבית. סתם: היציע. בגמרא מפרש. ואינו בכלל בית אע"פ שפתוח היציע לתוכו של בית דאיכא למימר דכיון דתשמישו לבית מכרו עם הבית אפ"ה אינו מכור: **ולא את החדר.** אע"פ שהוא לפנים מן הבית ופתוח לתוכו ודריסתו לבית דכיון דאין תשמישו כשל בית שאינו עשוי אלא להצניע שם חפציו לשמור כמין תיבה הלכך אינו בכלל בית: **בזמן שיש לו מעקה כו'.** הוי חשוב בפני עצמו ולא בטיל אגב בית: **גמ' אפתא.** אפנטמ"ן בנין נמוך אצל הבית מצדו או מאחוריו: **בדקא חלילה.** איהו נמי כמין אפתא סמוך לבית אלא שעשוי חלונות חלונות לנוי לודר"ש בלע"ז והיינו לשון חלילה על שם שכתליו חלול כל סביביה ועשוי חלונות כן נראה בעיני: **כ"ש בדקא חלילה.** דאינו מכור דאין תשמישו דומה לתשמישו של בית כלל שהרי לנוי עשוי ולהקר שם: **אבל אפתא.** שהוא סתום כבית דמי תשמישו לתשמיש דבית טפי ומזדבנא בכלל בית: **היציע התחתונה וגו'.** ג' היו זו על גב זו כו'(ג) וכל אחת ואחת מרחבת אמה מחברתה בשביל שהיו כונסין את החומה אמה להושיב ראשי קורות של תקרה המפסקת בין יציע ליציע כדכתיב [מ"א ו] כי מגרעות דהיינו כניסת החומה נתן לבית סביב לבלתי אחוז בקירות הבית כלומר שלא יצטרך לנקוב את קירות הבית לתחוב שם ראשי קורות: **דכתיב.** ביחזקאל: **הצלעות צלע אל צלע וגו'.** ופשטיה דקרא בתאים מיירי: **קנה אחד אורך וגו'.** היינו שש אמות שכן מדת הקנה כדמפרש ביחזקאל (מ) ואיציע התיכונה קאי דהויא שש אמות: **ואיבעית אימא מהכא.** נפקא לן דתא היינו בנין שאחורי בית דהיינו יציע דקחשיב תא אחורי ההיכל: **כותל ההיכל שש כו'.** משנה במסכת מדות דקחשיב אורך ההיכל מן המזרח למערב מאה אמה כותל האולם חמש כו' ומדקא חשיב תא לבסוף ש"מ היינו יציע: **כותל ההיכל שש.** עובי הכותל שאחורי בית קדשי הקדשים: **והתא שש.** חללו של תא מן המזרח למערב: **וכותל התא.** כותל מערבי שלו עביו חמש: **אמר מר זוטרא.** הא דתנן לא מכר את היציע והוא דאיכא ד' אמות על ד' אמות חשוב בפני עצמו ואי לא לא: **לא את הבור.** סיפא דמתני' דהמוכר את הבית לא מכר את היציע היא וקאמר דגם את הבור ואת הדות אינו בכלל בית: בור בחפירה. דות בבנין: **אע"פ שכתב לו.** בית זה אני מוכר לך ועומקה ורומה דלא אתא לרבויי אלא עליות ומעקה וקרקעית הבית שאם רצה מוכר לחפור תחת הבית לוקח מעכב עליו: **ה"נ.** גבי בור ודות אי הוי ד' אמות אינו מכור ואי לא לא חשיב בפני עצמו ומזדבן בהדי בית בתמיה והלא סתם בור לא הוי ארבע אמות רוחב דבור קטן הוא: **בור ודות תשמישתא לחוד.** שעמוקים הם ותשמישן למים ובית תשמישתא לחוד(ד) לפיכך אינו בכלל בית אע"ג דלא הוי ד' אמות אבל יציע ובית חדא תשמישתא הוי הוא מקום דירה: **לא חשיב.** ובטיל לגבי בית: **השתא יציע.** שתשמישתה שוה לגמרי לשל בית אמרת לא מיזדבן להדי בית: **חדר.** העשוי לשמירת ממונו ואין(א) דומה התשמיש לשל בית לא כל שכן ואמאי איצטריך למיהדר ולמיתניה: לא

תוספות

המוכר את הבית. תני רב יוסף ג' שמות יש לה יציע צלע ותא. איציע דקרא קאי דיציע דמתני' כבר פירש רב יוסף גופיה דהוי בדקא חלילה ויציע דבהמ"ק לא מצינו בשום מקום שהיה עשוי כמין חלונות: **והצלעות צלע אל צלע.** וכתיב בהאי קרא ולא (ב) היו אוחזים בקירות הבית וקרא דיציע כתיב לבלתי אחוז בקירות הבית ש"מ דצלע ויציע חד הוא[א]: **ואיבעית אימא מהכא כותל ההיכל שש.** תימה לר"ת ולר"י דבתר קרא מייתי משנה דהוי כמו יהודה ועוד לקרא (ג) בפ"ק דקדושין (דף ו.) ואומר ר"י דהתם לא קפיד אלא אלשון ועוד אבל הכא דלא קאמר ועוד אתי שפיר וכענין זה מצינו בכמה מקומות (ב"ק דף נב:) דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים ושנוי במשנה: **והתא שש.** בתיכונה איירי דאותה היתה שש אבל תחתונה לא היתה אלא חמש כדכתיב והיציע התחתונה חמש באמה רחבה וגו' ונראה דלכך לא נקט התחתונה משום דכנגד התחתונה היה כותל ההיכל עביו שבע[ב] אע"פ שכותל מזרחי של היכל שלא היה בו תאים היה שש עביו למעלה ולמטה שאר כתלי ההיכל שהיו בהן מגרעות היו למטה עבין ז' וכנגד התיכונה עביו שש כי המגרעת היא אמה[ג] ולכך התיכונה רחבה מן התחתונה אמה ולכך נקט תיכונה משום דניחא ליה למינקט בכותל היכל מערב שש כמו שמונה התם בכותל מזרח ואם הוה נקט בתחתונה הוה צריך למימר כותל היכל שבע והתא חמש וניחא ליה למינקט שש במערב כמו במזרח ועוד נראה לר"י דהמגרעות היו בין בכותל ההיכל בין בשלשה כותלי התא והמגרעת היתה חצי אמה מכל צד והיתה כותל ההיכל מלמטה שש ומחצה[ד] וכנגד התיכונה שש והשתא ניחא דכל התאים היו מרובעים התחתונה חמש על חמש והתיכונה שש על שש והעליונה שבע על שבע[ה] והא דתנן במס' מדות (פ"ד מ"ד) התחתונה רחבה ה' ורובד שש אמצעית שש ורובד שבע המגרעת קרי רובד[ו] לפי שהוא כעין שורה בולטת דרובד היינו שורה כדתנן במסכת תמיד (פ"א מ"א) בית גדול היה ומוקף רובד של אבן ומפרש בגמ' דהיינו איצטוותא ועוד יש לפרש דבבית שני היתה יציע התחתונה שש והיה חלוק מבית ראשון כמו שמצינו שחלוקין תאים שלעתיד במשכן דיחזקאל דכתיב התם ורוחב הצלע ד' אמות ה"נ שמא כך היו חלוקין מבית ראשון ומצינא למימר דחשיב שפיר מלמטה: לא

מסורת הש"ס

(א) מדות פ"ד מ"ו, (ב) לקמן סד, (ג) בס"א ליתא, (ד) בס"א: לשכב ולישב,

תורה אור השלם

1 הַיָּצִיעַ הַתַּחְתֹּנָה חָמֵשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְהַתִּיכֹנָה שֵׁשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁבַע בָּאַמָּה רָחְבָּהּ כִּי מִגְרָעוֹת נָתַן לַבַּיִת סָבִיב חוּצָה לְבִלְתִּי אֲחֹז בְּקִירוֹת הַבָּיִת: מלכים א ו ו

2 וְהַצְּלָעוֹת צֵלָע אֶל צֵלָע שָׁלוֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים פְּעָמִים וּבָאוֹת בַּקִּיר אֲשֶׁר לַבַּיִת לַצְּלָעוֹת סָבִיב סָבִיב לִהְיוֹת אֲחוּזִים וְלֹא יִהְיוּ אֲחוּזִים בְּקִיר הַבָּיִת: יחזקאל מא ו

3 וְהַתָּא קָנֶה אֶחָד אֹרֶךְ וְקָנֶה אֶחָד רֹחַב וּבֵין הַתָּאִים חָמֵשׁ אַמּוֹת וְסַף הַשַּׁעַר מֵאֵצֶל אוּלָם הַשַּׁעַר מֵהַבַּיִת קָנֶה אֶחָד: יחזקאל מ ז

גליון הש"ס

מתני' לא מכר יציע. עי' בהרא"ש בפי' נדרים דף נו ע"א ד"ה וחכ"א:

מוסף תוספות

א. ואלו הם ודאי היציעים הסובבים להיכל משלש צדדים וכן היו שלשים ושלש כדאיתא במסכת מדות (פ"ד מ"ג). ריטב"א. ב. [פי'] כותל ההיכל שמפסיק בין ההיכל ותא, וכותל התא [פי'] שמפסיק בינו ובין רשות הרבים. יד רמה. ג. שעובי כותל ההיכל לא היה שוה בכל מקום שאם כן היו צריכות לנקב החומה לתחוב בה ראשי הקורות של התא וזה לא רצו לעשות פן ירקבו. תוס' יומא נב. ד. וכותל התא ה' אמות ומחצה. שם. ה. שהיה מגרע חצי אמה מכל כותל. שם. ו. דהיינו אורך המגרעת הראשונה היא שש והמגרעת השניה ארכה שבעה. שם.

רבינו גרשום

המוכר את הבית. סתם: יציע. מפרש בגמ': שהיא פתוחה לתוכו. דמהו דתימא כיון דתשמישו בבית מכרו אפ"ה אינו מכור: בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים. דבר חשוב בפני עצמו לא מכרו. וכן היו רגילין שהיו משתמשין בגגותיהן: אפתא דהכא הוי עליה ולא כההוא אפתא דמוף חזקת הבתים: בדקא חלילה. הוא פרוזדור שעושין בפני הבית ולרועין פוריי"א: מ"ד אפתא. אינו מוכר אע"פ שפתוח לבית כל שכן בדקא חלילה שלפני הבית שפתוח לחצר ולבית ודבר חשוב לעצמו: אבל מאן דאמר דבדקא חלילה. לא מזדבנא דחשיבא: ג' שמות יש לו. במקרא: והיציע התחתונה. אלו לשכות שהיו בנויות חוץ לכותל בהמ"ק תחתים שנים ושלישים זו על גב זו. וכי האי גוונא היו בנויות דקי"ל דכותל ההיכל עביו שש אמות מלמטה כנגד היציע התחתונה והיא היתה חמש באמה רחבה וכנס אמה מכותל ההיכל כנגד תקרה של יציע התחתונה ועל אותה כניסה שוכבות קצות קורותיו של יציע ומכנו ולמעלה כנגד יציע התיכונה היה עביו של כותל היכל חמש אמה ולהכי הוה תיכונה שש באמה רחבה וכנגד תקרה של תיכון כנס אמה בכותל היכל שעל אותה כניסה קצות קורות תיכון שוכבות וכנגד היציע שלישי היה עובי הכותל היכל ד' אמות. ולהכי והשלישית שבע באמה רחבה וכנס עוד אמה מקום שקורותיו שוכבות. נמצא מן תקרה השלישית ולמעלה עביו של כותל ג' אמה

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פכ"ה מהל' מכירה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריד סעיף א:
ב ב ג מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ג:
ג ד ה מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעיף א:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה חדר וכו' ואין תשמישו דומה לשל בית: (ב) תוס' ד"ה והצלעות וכו' ולא יהיו אחוזים בקירות הבית: (ג) ד"ה ואיבעית וכו' ועוד לקרא דהכי מקשה בפ"ק דקדושין:

לעזי רש"י

אפנטמ"ן [אפינטי"ץ]. מבנה נמוך מאחורי בית או בצידו.
לודר"ש [לוויי"ש]. צריף.

מוסף רש"י

היציע התחתונה חמש באמה רחבה. והתיכונה שש באמה רחבה והשלישית שבע באמה רחבה, למה, כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה, קומת התא חמש אמות ובשעלה כותל ההיכל חמש אמות גורע אמה עביו וכנס בו אמה לפנים והניח על אותה כניסה ראשי קורות גג עליית התא, שהיא קרקעית לאמצעית, וכשעולה עשר כנס אמה להניח ראשי קורות עליית האמצעית, שהיא קרקע העליונה, נמצאת אמצעית רחבה מן התחתונה אמה, והעליונה רחבה מן התיכונה אמה (מלכים א ו ד). והצלעות צלע אל צלע. תא אל תא ותא על תא (יחזקאל מא ו). והתא. הוא יציע שקורין אפנדו"ז בלע"ז (שם מ ז). לא את הבור ולא את הדות. המוכר את הבית לא מכר את הבור שבה ולא את הדות, בור בחפירה, ודות בבנין כתלים, (ערכין יט.). אף על פי שכתב לו עומקא ורומא. דאמר רב דימי בגמרא (לקמן סד:) דעומקא ורומא בקמתא לא קני ואהני עומקא ורומא למיקני בור ודות ואהני עומקא ורומא למיקני בור ודות ותשמישתן חלוק מן הבית, שאינו עשוי אלא לשאוב ממנו מים (לקמן סד. ובעי"ז לקמן קלח:).

רבינו גרשום (המשך)

והיינו כי מגרעות היינו כניסות לבלתי אחוז בקירות הבית כדי שלא יהיו צריכין לנקוב הכותל בשביל הנחת הקורות שלא יהא הכותל רעוע: והצלעות צלע אל צלע. ולא יהיו אחוזות בקירות הבית אלא כדאמרן במגרעות: והתא. היינו יציע: ובין התאים. כלומר בין תא לתא ה' אמות: ואיבעית אימא מהכא. מצי יליף דתא היינו יציע של אחר הבית דקא חשיב במדות דכותל ההיכל עביו שש והתא שש היינו יציע: אמר מר זוטרא. היכי אמרי' מכר את הבית סתם דלא מכר את היציע והוא דהויא יציע ד' אמות ברוחב דמקום חשוב בפני עצמו הוא: ה"נ. בור ודות אי הוי ד' רוחב אין מכורין אי לא לא והא בור לא הוי ד' אמות רוחב: האי תשמישתא. דבית לחוד הוא שהולכין בו ושוכבין בו ובבור ודות עומדין לתשמיש אחר מש"ה אפי' פחות מד' אמות לא מכר אבל הכא גבי בית ויציע אידי ואידי חדא תשמיש מקום דירה. הלכך אי הוי ד' אמות חשוב הוא לעצמו ולא מכר ואי לא לא: השתא יציע. דתשמיש הבית הוא אמרת לא מזדבנא. חדר בפני עצמו דלאו תשמיש בית הוא אלא לישן בו או להצניע בו חפצים מיבעיא דלא מזדבן:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לא צריכא [א]דאע"ג דמצר ליה מצרי אבראי כדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ב]המוכר בית לחבירו בבירה גדולה אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים מצרים הרחיב לו היכי דמי אילימא דקרו ליה לבית בית ולבירה בירה פשיטא בית זבין ליה בירה לא זבין ליה אלא דלבירה נמי קרו לה בית כוליה זבין ליה [ג]לא צריכא (א)דרובא קרו ליה לבית בית לבירה בירה ואיכא נמי דלבירה קרו ליה בית מהו דתימא כוליה זבין ליה קמ"ל [ד]מדהוה ליה למכתב ולא שיירית בזביני אלין (א) כלום ולא כתב שמע מינה שיורי שייר ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ה]המוכר שדה לחבירו בבקעה גדולה אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים מצרים הרחיב לו היכי דמי אילימא דקרו ליה לשדה שדה ולבקעה בקעה פשיטא שדה זבין ליה בקעה לא זבין ליה ואלא דלבקעה נמי קרו לה שדה כולה זבין ליה [ו]לא צריכא דאיכא דלשדה קרו ליה שדה ולבקעה בקעה ואיכא נמי דלבקעה קרו לה שדה מהו דתימא כוליה זבין ליה קמ"ל מדהוה ליה למכתב ליה לא שיירית בזביני אלין קדמי כלום ולא כתב ליה שמע מינה שיורי שייר וצריכא דאי אשמעינן בית משום דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד אבל בקעה דכולה חדא תשמישתא היא אימא כוליה זבין ליה ואי אשמעינן בקעה משום דלא הוה ליה למימצר ליה אבל בית דהוה ליה למימצר ליה ולא מצר ליה כוליה זבין ליה צריכא כמאן אזלא הא דאמר רב מרי [ב](בריה) דבת שמואל [ג](בר שילת) משמיה דאביי [ז]האי מאן דמזבני ליה מידי לחבריה צריך למכתב ליה לא שיירית בזביני אלין קדמי כלום כמאן כרב נחמן אמר רבה בר אבוה [ח]ההוא דא"ל לחבריה ארעא דבי חייא מזבננא לך הואי ליה תרתי ארעתא דהוה מתקרין דבי חייא אמר רב אשי [ט]חדא אמר ליה תרתי לא א"ל ואי א"ל ארעתא (ב) [י]סתמא מיעוט ארעתא [כ]שתים ואי א"ל כל ארעתא כל ארעתא דאית ליה לבר מבוסתני ופרדיסי [ל]ואי א"ל זיהרא אפי' (ג) בי בוסתני ופרדיסי לבר מבתי ועבדי ואי

לא צריכא. למיתני לא מכר את החדר אלא (ד) דמצר לו מוכר ללוקח בשטר מכירה מצרים חיצונים שחוץ לחדר דסד"א מכר את החדר שהרי בתוך המצרים הוא קמ"ל מתני' דלא מכר אלא בית והאי דמצר חוץ לחדר וכתב ביתו של פלוני מן המערב מצרים הרחיב לו: **כדרב נחמן.** שלא ידע לפרש ולומר חדר שלי היא ממערבו של בית דאין זה מצר הניכר לאנשי העיר והלכך כתב מצרים הניכרים: [ד]**בבירה גדולה.** בית גדול הוא ופתוחין לו בתים סביבותיו ואין הבירה עשויה לתשמיש אלא לישיבה והילוך בני הבתים והכל בית אחד הוא כדכתיב הבירה אשר הכינותי (דה"א כט): **המוכר בית לחבירו.** וכגון שהיה עומד באחד מבתי הבירה ואמר לו בית זה אני מוכר לך: **כוליה זבין ליה.** דכיון דליכא דקרו לבית בית ולבירה בירה אלא כולה ביחד מיקריא בית איהו בית זבין ליה וקנה הכל: **דאיכא דקרו לבית.** שבבירה בית ולבירה עצמה קרו בירה: **מהו דתימא.** כיון דמצר ליה מיצרי בראי וכולה מיקריא בית כולה זבין ליה: **קמ"ל.** רב נחמן דלא אמרינן הכי: **משום דהוה ליה למכתב.** למוכר ולא שיירית בזביני אלין שבתוך ארבעה המצרים קדמי כלום שהרי כך תיקנו חכמים לכתוב בשביל שיש בני אדם שמרחיבין המצרים בשטר המכירה ואינם מוכרים כל מה שבתוך המצרים ואיהו לא כתב ליה ש"מ כו': **בבקעה גדולה.** שיש בה שדות הרבה והן שלו וכגון שהיה עומד באחד מן השדות ואמר לו שדי זו אני מוכר לך. והדמים מודיעין ליכא למימר לא גבי בירה ולא גבי בקעה דהא אין אונאה לקרקעות [ה]: **וצריכא.** לאשמועינן גבי בירה ובקעה דמצרים הרחיב לו: **משום דהא תשמישתא לחוד כו'.** בית ובירה אין תשמישן שוה לפיכך אין בירה בכלל בית ואמרי' מצרים הרחיב לו אבל שדות שבבקעה שהכל עומד לחרישה אימא דכולה זבין דבקעה בכלל שדה: **דלא הוה ליה למימצר.** לחוד דלא ידע מוכר היאך ימצא[ו] שדה אחת בתוך שדותיו והלכך הוצרך להרחיב מצרים ולכתוב שדה ראובן מן המזרח ושדה שמעון מן המערב וכן לכל ד' רוחות אבל גבי בירה שעשויה בנינין משונין זה מזה בין ברוחב בין באורך בין בגובה ועובי הכתלים והיה יכול למצור ולכתוב אותו בית שעשוי כן וכן ממזרח וכן לכל רוח ורוח ומדלא עשה כן איכא למימר דכולה זבין צריכא: **כמאן כרב נחמן אמר רבה בר אבוה.** דמשום דס"ל דאמרינן בעלמא מצרים הרחיב לו הלכך תקינו לכתוב כן דלא ליטעון מוכר מצרים הרחבתי ויפסיד לוקח: **ארעא דבי רבי חייא.** שקנה מרבי חייא. ארעא לשון יחיד אמר ליה ויטול הלוקח הפחותה שבשתיהן דיד בעל השטר על התחתונה. ומפרש גמרא ואזיל: **ואי א"ל.** איניש לחבריה: **ארעתא.** מזבינא לך: **בוסתני.** גנות: **ופרדסי.** כרמים: **זיהרא.** כל הקרקעות קרויין כן: ואי

לא צריכא אע"ג דמצר ליה מצרים אבראי. מספקא לר"י בילוע אי אמרינן נמי מצרים הרחיב לו [א]ממשנה יתירה או שמא דוקא בחדר דתשמיש אחרינא הוא כדאמר הכא אבל יציע קנה: **אלא** דקרו לה לבירה נמי בית. פי' ריב"ס אלא דכולי עלמא כשמזכירין בית סתם כל הבירה משמע (ס) וכשרוצין (ה) להשכיר בית אחד בלא בירה צריכין לפרש ולומר בית אחד בלא בירה אני אומר א"כ אפי' לא מצר מצרים החיצונים כולה זבין ליה ומתוך לשון הקונטרס משמע נמי שרוצה לפרש כן ולפי' זה הא דכתיב בכל הספרים לבירה נמי בית היינו כמו שקורין לבירה בירה קורין נמי לבירה בית וקשה לר"י דא"כ ה"ל לשנויי לא צריכא דקרו נמי לבית בית וקרו כולי עלמא לבית בית ולבירה בית ואמאי איצטריך למימר דאיכא דקרו לבירה בירה פי' ולא בית ואיכא נמי דקרו לבירה בית ונראה לר"י דה"פ ואלא דקרו לבירה נמי בית כמו שקורין לבית בית כוליה זבין ליה [ב]כיון דמצר לו מצרים החיצונים ובתר הכי משני דלאו כולי עלמא קרו לבירה בית אלא איכא דקרו לבירה בירה ולא בית: **שמע** מינה שיורי שייר. וא"ת ונימא הדמים מודיעים כדקאמר ר' יהודה גבי מכר לו את הצמד בהמוכר את הספינה (לקמן דף עז:) הדבר ידוע שאין הצמד שוה מאתים כו' ה"נ נימא הדבר ידוע שאין הבית שוה כל כך אלא כל הבירה קאמר וי"ל דהכא כרבנן דר' יהודה דאמרי אין הדמים ראיה והיא דריש המוכר פירות (לקמן דף צב.) דפריך וניחזי אי דמי רדיא לרדיא נפרש כשנגיע שם בע"ה ועוד אומר ר"י דשמעתין אתיא אפי' כר' יהודה דגבי קרקע לא שייכא הודעת דמים דפעמים קונה אדם קרקע הרבה יותר ממה שהיא שוה [ג] כדאמר בפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף צא:) ההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפא זוזי כו' הוו ליה תרי אפדני זבן חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה אתא בע"ח וטרפה לחדא מינייהו הדר קא טריף לאידך שקל אלפא זוזי ואמר ליה אי שויא לך באלפא זוזא לחיי ואי לא שקול אלפא זוזי ואיסתלק ומה שפירש רבינו שמואל דלא שייך בקרקע הודעת דמים משום דאין אונאה בקרקעות אין נראה לר"י דזה אינו בשביל ששוה יותר [ד] דהא הקדשות ועבדים נמי אין להם אונאה אלא גזירת הכתוב הוא [ה] ושייך שפיר הודעת דמים ועוד דהא ביטול מקח יש להן: **ארעתא** תרתי משמע. והא דאמר בהשואל (ב"מ דף קג. ושם ד"ה פרדסי) האי מאן דמשאיל מרא לחבריה למירפק ביה פרדסי רפיק ביה כל פרדסי דאית ליה ולא אמר פרדסי תרתי משמע התם דרך הוא שמשאיל לו לכל מה שצריך [ו] אבל הכא בשביל שימכור אדם שתי שדות לא ימכור כל שדותיו וי"מ דהתם יד המשאיל על התחתונה דשואל מוחזק [ז] אבל הכא יד לוקח על התחתונה שהמוכר מוחזק ואין נראה לר"י דהתם נמי הואיל וסופה לחזור לבעליה הוי משאיל מוחזק כדאמר רב נחמן (שם דף קב:) קרקע בחזקת בעליה עומדת הואיל וסופה לחזור לבעליה ואין לומר דיש לחלק בין קרקע למטלטלין דאין חזקת השוכר חשובה בקרקע כמו במטלטלין [ח] כדאשכחן (לקמן דף נב.) גבי מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן דאזלי בתר מוחזק במעות עתה אף על פי שתחלה היו של לוקח ולא אמרינן בחזקת בעלים הראשונים קיימא דאין נראה לחלק דהא מיירי התם רב נחמן אפילו בא בסוף החדש שנגמרה חזקתו שדר בה אפילו הכי מוקמן בחזקת בעלים וכן בהמקבל (ב"מ קי.) מלוה אומר חמש ולוה אומר שלש פירות בחזקת אוכליהן ופריך אמאי לא מוקמן בחזקת בעלים אף על פי שהפירות כבר אכלן מלוה אם כן לא הוי טעמא משום דחזקת קרקע גרועה אלא משום דסופה לחזור וריב"ס מחלק בין פרדיסי לארעתא וה"נ אי אמר מקרקעי הוי אמר כל הקרקעות שיש לו כדמוכח לקמן במי שמת (דף קמח:): ואי

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פכ"ה מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריד סעיף ג:
ה ב ג ד מיי' שם פכ"א הלכה יז סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף ז:
ו ה ו מיי' שם וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' ריח סעיף כב:
ז ז מיי' שם פכ"ד הל' יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רטז סעיף ג:
ח ח ט מיי' שם פכ"א הל' כ טוש"ע שם סי' ריח סעיף כג:
ט י כ ל מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף כד:

רבינו גרשום

דמצר לו מצרי אבראי. שאמר לו מצר פלוני רוח דרומי וכן לכל מצר ומצר והיציע חדר זה לפנים מן המצרים וחוצה לחדר מצר ליה מצריו וסד"א הואיל דחוץ לחדר מצר לו וקלט החדר עם הבית דמכר לו החדר נמי קמ"ל דלא מכר: כרב נחמן וכו' בבירה גדולה. פלטורין: אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים. שחוץ מן הבירה לא מצי למיטען ליה עם אותן המצרים דמצרת לי מכרת לי הכל. אפ"ה לא מכר לו אלא בית א' בלבד בבירה וזה שמצר לו כן מבחוץ מצרים הרחיב לו שלא היה יודע היאך לומר מפני שיש למוכר בתחום סביב לזה שמכר. ואיכא נמי אינשי דקרו לבירה כולה נמי בית. מהו דתימא כוליה [זבין ליה] קמ"ל דלא. מדהוה ליה למכתב. אי איתא דכולה מכר ליה הו"ל למכתב לא שיירית בזביני אלין קדמי בין המצרים כלום ולא כתב ליה ש"מ שיורי שייר לפניו ולא מכר לו אלא בית בלבד ומצרים הרחיב לו: מצרים החיצונים. שסביב לכל הבקעה לא מכר אלא שדה אחת בלבד: וצריכא לאשמועינן. בין גבי שדה בבקעה בין גבי בית בבירה גדולה: דאי אשמועינן בית. ה"א מש"ה שיורי שייר ולא מכר לו כי אם הבית לחוד משום דבית תשמיש לחוד ופלטין תשמיש לחוד ולא דמי האי תשמיש להאי תשמיש אבל גבי שדה ובקעה אימא דלא שייר כלום משום דכולה חדא תשמישתא הוא לזריעה: אימא. הואיל ומצר לו מצרים החיצונים דכולה בין הואיל דאיכא דקרו לבקעה נמי שדה קמ"ל דלא מדהוה ליה למכתב לא שיירית בתוך מצרים הללו לעצמי כלום ולא כתב ש"מ שיורי שייר: ואי אשמועינן שדה. ה"א מש"ה שייר דלא הוה ליה למוכר למימצר ליה דלא ידע היכי מצי מצר ליה שדה אחת בתוך שדותיו דיש לו שדות למוכר כל סביבותיו ומש"ה מצר לו מצרים החיצונים דלא אפשר ליה בלאו הכי דלא מינכר מלתא. אבל בית אימא דלא שייר לעצמו כלום היכא דמצר ליה מצרים החיצונים משום דאם איתא דשייר מצי למימצר ליה הכי בית זה שאני מוכר לך מצר מזרחי בית שסמוך לחצר ומצר דרומי גינתי ומצר מערבי פרדסי או בית העצים או בית הבקר הואיל דלא דמיין תשמישיהו אהדדי מצי מצר ליה והואיל ולא

מסורת הש"ס

א) גי' רש"ל דאיכא, ב) [נ"ל ברה], ג) [ערך אלפס וברא"ש ליתא], ד) [נ"ל אחר ד"ה המוכר], ה) [ב"מ נו.], ו) [ימלא רש"ל],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לא כו' ממשנה יתירה. וכעין זה בנדה דף נט ע"ב ועי' בתוס' שם דף יד ע"ב ד"ה ור"י: שם ד"ה אלא כו' ובשרוצים להשכיר. להזכיר כצ"ל תשובות שבות יעקב חלק ג' סי' קפג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא שיירית בזביני אלין קדמי כלום: (ב) שם ואי א"ל ארעתא מיעוט כצ"ל ותיבת סתמא נמחק: (ג) שם אפי' בוסתני כצ"ל ותיבת בי נמחק: (ד) רשב"ם ד"ה לא צריכא וכו' אלא כגון דמצר: (ה) תוס' ד"ה אלא וכו' ובשרוצין להזכיר בית:

מוסף רש"י

זיהרא. נחלה (לעיל נה.).

מוסף תוספות

א. והכי קאמר דלהכי תנא חדר לאשמועינן ממשנה יתירא דאפי' היכא שמצר ליה מצרי בראי איירי מתניתין ואפי' ביציע נמי, ורישא בחד גונא וסיפא בחד גונא לא מוקמינן. רמב"ן ועיין ריטב"א. ב. אע"ג דבעלמא יד בעל השטר על התחתונה. ריטב"א. ג. שדרך בני אדם לקנות ביוקר קרקע שלבם חפץ בו. רבינו יונה. ד. [ד]אין דרך בני אדם ליקח בית בדמי בירה. רמב"ן. ה. דומיא דשטרות. שם. ו. [ד]משאיל אינו מקפיד כל כך כי סופו לחזור אליו. תוס' הרא"ש שם. וכיון שלא פירש לו שלא יעדור בו אלא תרי פרדיסי מסתמא לכל פרדיסוי השאילה לו. רבינו יונה. ז. [ד]הלשון מסופק דפרדיסי נהי דתרי משמע, כל פרדסי דאית ליה נמי משמע, הו"ל אידך מוציא ועליו הראיה. ר"ן. ח. דדוקא קרקע שאין יכול להצניע לשמטו מיד בעלה אזלינן בתר חזקה קמא אבל במטלטלין אזלינן בתר מאן דתופס השתא. תוס' ב"מ קג.

רבינו גרשום (המשך)

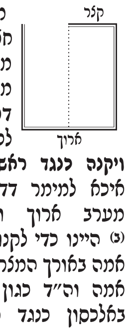
מצר ליה כוליה זבין ליה קמ"ל מדהוה ליה למכתב לא שיירית בין המצרים הללו לפני כלום ולא כתב ליה (קמ"ל) [ש"מ] דשיורי שייר: ארעתא דבי חייא. קרקע שקנה מן חייא: אמר רב אשי. ארעא חדא משמע דקאמר ליה ולא ארעתא דמשמע תרתי: ואי א"ל מזבינא לך כל ארעתא דאית לי. זבין ליה הכל שהן בני זריעה: לא מבוסתני. גינה של אילנות: ופרדיסי. גינת ירק: ואי א"ל זיהרא. מזבינא לך דמשמע כל נחלות שיש לי מכרנא לך אפי' בוסתני ופרדיסי דנחלות נינהו: בר מבתי ועבדי. דנכסים נינהו ועבדא כמקרקעי דמי:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

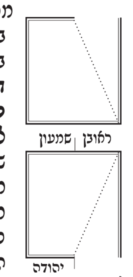
ואי אמר ליה נכסי אפילו בתי ועבדי [א]ואי אמר ליה נכסי אפילו בתי ועבדי מצר לו מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר אמר רב [ב]לא קנה אלא כנגד הקצר אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב ויקנה כנגד ראש תור שתיק רב [ג]ומודה רב היכא דאיכא מצר ראובן ושמעון מחד גיסא ומצר לוי ויהודה מחד גיסא מדהוה ליה למכתב (א) ליה דראובן כנגד לוי ודשמעון כנגד יהודה ולא כתב ליה שמע מינה כנגד ראש תור הוא דאמר ליה [ד]מצר ראובן מזרח ומערב ומצר שמעון צפון ודרום [ה]צריך למכתב ליה מצר ראובן רוחין תרין ומצר שמעון רוחין תרין [ו]איבעיא להו סיים לו את הקרנות מהו כמין (א)גאם מהו בסירוגין

רש"י

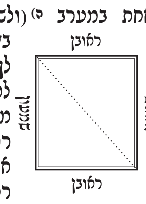
ואי אמר ליה נכסי אפילו בתי ועבדי. אבל מטלטלי לא עד דא"ל כל נכסיי: **מצר לו.** המוכר שדה לחבירו בשטר המכירה מצר מערבי ארוך מאה אמה ומצר מזרחי כנגדו קצר נ' אמה שלא הגיע אלא עד חצי השדה ומצר של צפון ודרום מימין ושמאל מן המזרח עד המערב כזה:

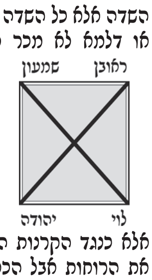
אלא כנגד הקצר. כנגד מצר מזרחי יקנה (ב) דהיינו חצי השדה ומצר מערבי שהוא ארוך מצרים הרחיב לו דמצר שלם הוצרך לכתוב בשטר: **ויקנה כנגד ראש תור.** כלומר הא איכא למימר דדוקא כתב לו מצר מערב ארוך ומצר מזרח קצר (ג) היינו כדי לקנות מצר מערב מאה אמה באורך המצר ומצר מזרח חמשים אמה וה"ד כגון שיקנה כל השדה באלכסון כנגד ראשי השורות של מזרח ומערב כזה: **ומודה רב.** מקמי דאישתיק אבל בתר דאישתיק אודי בתרוייהו: **היכא דאיכא מצר ראובן ושמעון מזרח ומצר לוי ויהודה כנגדן במערב.** ורוחב השדה ק' אמה והוי מצר לוי כנגד ראובן נ' אמה וכן מצר יהודה כנגד שמעון נ' אמה וכתב לו בשטר מצר ראובן ושמעון מן המזרח ומצר יהודה מן המערב דהיינו מצר מערבי (ג) קצת ולוי לא הזכיר הכא מודה רב דיקנה כנגד ראש תור דאי הוה בעי מוכר להקנות כנגד הקצר הכי ה"ל למיכתב ושמעון(ד) כנגד (חצי) יהודה

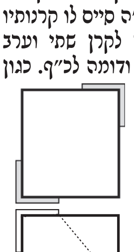
כלומר מצר מזרחי שהוא ארוך לא יקנה אלא יהודה כנגד שמעון דהיינו חצי השדה ומדלא כתב הכי ש"מ כנגד ראש תור קאמר ליה. אבל לעיל במילתיה דרב מיירי כגון ראובן ושמעון מצר מזרחי ויהודה מצר מערב כנגד שניהן וכתב לו יהודה מצר מערב ושמעון מצר מזרח דהיינו אחד ארוך ואחד קצר התם לא קנה אלא כנגד הקצר דבע"כ מצר מערב הרחיב לו שלא יכול לפרש ושמעון כנגד חצי יהודה כי הכא שאין כותבין חצי מצר והוצרך לכתוב מצר שלם. נראה דה"ג מדה"ל למיכתב ראובן כנגד לוי (ג) דמשמע שמצר לו מצר ראובן ושמעון ארוך ומצר לוי הוא הקצר אבל יהודה לא הזכיר ונראין כן הדברים להעמיד החסרון של מצר ביהודה האחרון. ובפירושי ר' חננאל מרומא גרסינן מדה"ל למיכתב מצר לוי כנגד מצר ראובן וכיוצא בו מצר יהודה כנגד מצר שמעון ומשם יש ללמוד שכתוב בספרים שלהן מדהוה ליה למיכתב לוי כנגד ראובן ולא כתב כו' וכן עיקר: **מצר ראובן מזרח ומערב כו'.** המוכר שדה לחבירו ורוצה לכתוב מצריה ויש לשכנו ראובן ב' שדות אחת במזרח ואחת במערב (ה) (ולשמעון שכנו שתי שדות אחת בצפון ואחת בדרום) לא יכתוב לו סתם שדה זו שאני מוכר לך הרי היא בתוך שדות ראובן ושמעון דאתי למיפלג ליה באלכסון כזה ונמצא שנוטל אבל מצר ראובן ושמעון אבל כשכותב מצר ראובן רוחין תרתין ומצר שמעון רוחין תרתין הרי ארבע רוחות וכ"ש אם יכתוב לו בפירוש מצר ראובן מזרח ומערב מצר שמעון צפון ודרום דשפיר דמי:

סיים לו את הקרנות. לשון סימן. שהיו שדות הרבה של בני אדם מקיפין אותו ולא כתב אלא ארבע שדות של ד' קרנות השדה אבל ארכה ורחבה לא מצר כלל מי אמרינן אין דרך למכור קרנות השדה אלא כל השדה שבתוך הקרנות מכר לו דמש"ה סיים לו קרנותיו או דלמא לא מכר לו אלא תלם באלכסון מקרן לקרן שתי וערב כזה:

כמין גאם. אות יונית ודומה לכ"ף. כגון שמצר לו קרן דרומית מזרחית וקרן צפונית מערבית ונמצא שמצר תחלת כל רוח כזה. אם תמצא לומר גבי סיים לו את הקרנות דלא קנה אלא כנגד הקרנות היינו משום דהתם לא סיים את הרוחות אבל הכא שמצר תחלת כל הרוחות כמי שמצר את כולן דמי וקנה הכל או דלמא לא קנה אלא באלכסון כזה:

תוספות

ואי א"ל נכסי אפילו בתים ועבדים. אבל מטלטלין לא ואע"ג דאמר במי שמת (לקמן דף קנ:) כל נכסיי לפלוני גלימא איקרי נכסי לשון נכסיי שאני דמשמע ריבוי יותר מנכסי דהכא אבל אין לחלק משום דהתם אמר כל נכסי דא"כ הו"ל לחלק התם כדמחלק התם בין מטלטלי לכל מטלטלי ועוד י"ל דהתם מיירי במתנה דבעין יפה נותן והכא במכר: **מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר.** ומיירי שמצר לכל ד' רוחות [א] כדפי' הקונט' [ב] דאי לא מצר אלא מזרח ומערב ולא מצר לצפון ודרום א"כ היכי קאמר ליה רב אסי וניקני כנגד ראש תור אדרבה ה"ל למפרך דלא ליקני אלא תלם אחד במזרח ותלם אחד במערב דהא אית ליה לרב אסי לקמן במצר לו מצר ראשון ושני ושלישי ומצר רביעי לא מצר לו דלא קנה אלא תלם אחד על פני כולו ומה שהקשה רבינו יצחק לפירוש הקונטרס אי מארבע רוחות מצר לו אמאי לא קנה אלא כנגד הקצר דאם כן אמאי מצר לו מצר רביעי לאו פירכא היא דמצינן למימר מצרים הרחיב לו: **ומודה רב.** פי' בקונטרס קודם ששתק משמע דבשתק מודה להו אע"ג דלקמן (עמוד ב) שתק (ו) (רבא) לאביי אע"ג דלא הודה לו אלא שלא חש להשיבו הכא ליכא למימר הכי דרב כהנא ורב אסי הוו כמו תלמיד חבר לרב כדאמרי' (סנהדרין דף לו:) דלסבריה לא הוו צריכי [ג] וברוב מקומות רב מודה כששתק להם בפ"ק דב"ק (דף יא. ושם) גבי אין שמין לא לגנב ולא לגזלן דקאמרי' אדרבה מדאמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב דינא הכי ושתיק ש"מ שמין ולא אמר הא דשתיק משום דלא חש להשיב ובפ"ק דביצה (דף ו. ושם) גבי אפרוח שנולד ביו"ט דא"ל רב כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה ושתיק רב אמר רב יוסף מאי טעמא שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים וכן באיזהו נשך (ב"מ דף סט:) גבי ספינה אמר רב אגרא ופגרא א"ל רב כהנא ורב אסי לרב אי אגרא לא פגרא אי פגרא לא אגרא שתיק רב אמר רב ששת מאי טעמא שתיק רב לא שמיע ליה הא דתניא כו' משמע בכל הנהו דלא מפני שלא חש להשיב שתק אלא מפני שהודה: **מדהוה ליה למיכתב מצר שמעון כנגד יהודה.** פירוש כנגד יהודה לבד ולא הו"ל למיכתב ראובן ומדכתב ראובן שמע מינה כנגד ראש תור קאמר ליה וגירסא זו אינה נראה דלמה ליה למינקט כה"ג דהשתא דלג לוי יהודה היה לו לדלג שהוא אחרון לכך גריס רשב"ס מדה"ל למיכתב ראובן כנגד לוי והשתא דלג יהודה ומ"מ קשיא לר"ת דהכי הוה ליה למימר מדלא הו"ל למיכתב שמעון וכתב שמע מינה כנגד ראש תור קאמר ליה ונראה לר"ת כגירסא ראשונה ולא קאי אעיקר מילתיה דרב דקאמר לא קנה אלא כנגד הקצר דא"כ הו"ל למימר מדלא הו"ל למיכתב ראובן אלא קאי אדיוק דכי היכי דקאמר רב דלא קנה אלא כנגד הקצר ה"נ אם מצר מצר ראובן ושמעון מצד מזרח ומצר לוי חצי שדה מצד מערב ואצל לוי קרקע עולם דמודה רב דקנה כנגד הארוך כיון שלא מצא מה למצור והא קאמר דהיכא דמוצא למצור כגון לוי ויהודה מן המערב מודה רב דלא קנה כנגד הארוך אם דלג יהודה וגרסינן מדהו"ל למיכתב יהודה כנגד שמעון דאי גרסינן שמעון כנגד יהודה הלשון דחוק ופי' מגומגם דלא קאי אדברי רב אלא אדיוק ואין להקשות אמאי לא קאמר גמרא מודה רב אעיקר דבריו כדפירש הקונטרס ולימא מדלא הו"ל למיכתב כי שמא לא חשש הגמרא לפרש זה דפשיטא דלא אמר הכא דלא קנה אלא כנגד הקצר דודאי לא מצר לו מצר שמעון בחנם ולא הוצרך לפרש אלא אמאי לא קנה כנגד הארוך כיון שמצר לו מצר שמעון: **מצר ראובן לרוחין תרין.** אע"פ שאם היה כותב לו קרקע שבין שדות ראובן ובין שדות שמעון לא היינו יכולין לומר שיקנה חצי (ד) שדה כזה דאם כן לא הוי בין שדות ראובן ושמעון (ז) (בזוית) ומיהו (ח) קאמר דקנה באלכסון מקרן לקרן דהויא בין שדות שמעון וראובן בזוית:

כמין גאם. פירש ר"י מזרח ודרום דהיינו מצרי רוחות [ד] וקשה לפירושו דאם כן אמאי צריך למיכתב לעיל מצר ראובן לרוחין תרין ומצר שמעון לרוחין תרין [ה] אי קני כמין גאם ופירוש הקונטרס נראה עיקר:

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פכ"א מהל' מכירה הל' יח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריח סעיף כד:

יא ב ג מיי' שם הל' יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ריט סעיף ג:

יב ד ה מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף ה:

יג ו מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף ד:

רבינו גרשום

מכר לו שדה ומצר לו מצר אחד ארוך. כגון מצר מזרחי ראובן על פני כל השדה שמכר לו ומצר אחר קצר כגון למערב השדה מצר שמעון ולא היה מגיע מיצרו אלא עד חצי השדה שמכר לו: אמר רב. הואיל וכן לא אזלינן בתר מצר הארוך אלא בתר מצר הקצר ולא קנה בשדה אלא כשיעור משך מצרו של שמעון כנגדו עד מצר ראובן: אמרו ליה רב הונא ורב אסי. אמאי אמרת דלא קנה אלא שוה בשוה כנגד הקצר של שמעון ליקני כנגד ראש תור. כלומר היכא דאין מגיע מצר שמעון אלא כנגד חצי של ראובן ימשך מסוף מצר שמעון אצל השדה באלכסון עד סוף מצר ראובן וכך יקנה והיינו כעין ראש תור שלמעלה מרוחב ומלמטה מקצר: ומודה רב היכא דאיכא מצר ראובן ושמעון לצד מזרח השדה ומצר לוי ויהודה לצד מערב ואמר לו שדה זו שאני מוכר לך מצד מזרחי עומד ראובן ושמעון ומצד מערב שסמוך לדרום עומד מצר לוי ומצר יהודה לא מצר לו שסמוך ללוי היינו מצר לוי מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר מדהו"ל למכתב נמי ומצר שמעון כנגד יהודה ולא כתב ליה אלא מצר ראובן ושמעון למזרח ומצר לוי למערב ולא כתב יהודה ש"מ דלא ניחא ליה דניקני ליה מסוף מצר לוי ועד יהודה אלא כעין ראש תור ולא יותר כמו שמצויירין. ואם אותה שדה שמכר לו היו לו לראובן משני צידיה בשדות כשיעור ארכה אחת במזרח ואחת במערב וכן לשמעון אחת לצפונה ואחת לדרומה צריך למכתב ליה המוכר מצר ראובן לרוחין תרין וכו' ואי כתב ליה הכי מקנה ליה כל השדה כולה מקצה לקצה לד' רוחותיה. אבל אי לא כתב ליה אלא מצר ראובן מזרח ומערב יש לומר שמא לצד מזרח קנה כולו ולצד מערב מעט וכן נמי מצד צפון קנה כולה ומצד דרום קצת מן דרום א). ואיכא למימר דשייר בשדה מקצת: איבעיא להו סיים לו הקרנות שעל זוית אחד של שדה קרן של מצר ראובן ועל זוית אחר קרן של מצר שמעון ועל זוית שלישי קרן מצר לוי ועל זוית רביעי קרן מצר יהודה (כי האי גוונא) ולא מצר לו כל אורך השדה על פני כולה ולא כל הרוחב אלא הזויות מהו מי אמרי' הואיל דמצר ד' קרנותיה כולה מכרה לו השדה על פני כולה או דלמא כיון דלא מצר לו כל ארכה וכל רחבה אלא הקרנות לא מכר לו אלא רצועות באלכסון ההולכות מקרן לקרן ב' רצועות ולא יותר (כי האי גוונא): כמין גמא מהו. שמצר לו מצרים שתים ראובן ארכה מצד אחד ושמעון רחבה מצד אחר ולא יותר מהו מי אמרי' נותנה לו בריבוע על פני כולה או דלמא כיון שלא מצר לו אלא ב' רוחות לא קנה אלא שתי רצועות כנגד המצר (הכי). מצר לו

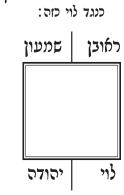
א) הציורים עי' בסוף המסכתא

מסורת הש"ס

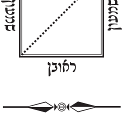
(א) מצר לו מזרחית לפונית שהוא כמין גמא ועלתה איבעיא זו בתיקו וקי"ל כל תיקו דממונא לקולא ויד הקונה על התחתונה ואינו לוקח אלא בפחות שכך הדין שלא להוציא ממון מיד מחזיקו בספק וי"א חולקין מפני שהוא ספק וכל ספיקא דממונא חולקין ולא נתברר לנו להכריע הלכה למעשה זה פי' רבינו חננאל. ערוך ערך גם וצ"ע שלא הביאו שום אחד מהפוסקים וגם תדע שפי' ר"ח כמו שפירש ר"י בתוספות ד"ה כמין גאם, (ב) בס"א: הקנה, (ג) [בדפו"י קצר], (ד) צ"ל שמעון. רש"ש, (ה) רש"ל מ"ז [ועי' רש"ש], (ו) [צ"ל רבה], (ז) רש"ל מ"ז, (ח) נ"א הוה אמינא,

הגהות הב"ח

(א) גמ' מדהוה ליה למכתב מצר דראובן כנגד לוי (ודשמעון כנגד יהודה) תא"מ. ונ"ב גירסת התוס' היתה דשמעון כנגד יהודה ורשב"ס היה גורס במקומו דראובן כנגד לוי והמדפיס הכניס שתי הגירסות בפנים: (ב) רשב"ם ד"ה ויקנה כנגד וכו' מזרח קצר כדי כצ"ל ותיבת היינו נמחק: (ג) ד"ה היכא דאיכא כו' מדהוה ליה למכתב ראובן כנגד לוי כזה:

(ד) תוס' ד"ה מצר וכו' חצי שדה כזה:

מוסף תוספות

א. ולא מצר לו המצר הרביעי אלא קצר. רשב"א.
ב. וא"ת וכו' והא שמעינן ליה לרב דאמר (לקמן בע"ב) שאפי' לא מצר אלא ג' מצרים קנה הכל חוץ ממצר רביעי, ולמה יגרע כשהמצר הרביעי קצר יותר מזה שלא מצר לו מצר רביעי כלל י"ל היינו טעמא דגרע כשמצר לו מצר רביעי והוא קצר לפי שהוא כמפרש שאינו רוצה שיקנה כנגד הארוך. רבינו יונה.
ג. לא הוה שתיק להו משום דלא חש למילתייהו אלא מתוך שלא מצא תשובה לדבריהם. שם.
ד. [ומיבעיא ליה] מי אמרינן כיון דמצר ליה מזרח וצפון, (לפי תוס' צ"ל דרום), קנה ליה לרוח דרומית ולרוח מערבית דאמרינן וכו' דהו"ל מרובע, או דילמא אמרינן כיון דלא כתב ליה רוח דרומית ורוח מערבית, לא קני אלא תלם אחד על פני מזרח וצפון, א"נ כנגד ראש תור. ר"י מיגש. ה. וש"מ שאם מצר לו מצר אחד במזרח ומצר אחד בצפון ולא יותר שלא קנה כל השדה. רבינו יונה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות